

SALTA WORDT SALA (SPEL DER TOEKOMST)

v.C. (voor Catan) deel 3

Aan het eind van onze twintigste eeuw, nog maar enkele decennia geleden, brak een spel wereldwijd door. Het spel werd zó bekend dat deze rubriek zelfs zijn naam daaraan te danken heeft: "Vóór CATAN". Minder bekend is dat een kleine eeuw daarvoor een zelfde opwinding zich van spelliefhebbers meester maakte met een door de Duitse muzikant Konrad Büttgenbach uitgevonden Halma-variant: SALTA.

De firma SALA uit Berlijn dacht vrij spoedig na de introductie van SALTA goede sier te kunnen maken met een SALTA-kloon, die ook nog eens naar de firma werd vernoemd!

De handelsfirma SALA was in 1855 opgericht en nadat papierwaren aan het assortiment toegevoegd waren begon de firma aan het eind van de negentiende eeuw ook (zeer luxe) spellen uit te geven en te verkopen onder eigen naam. Ondanks moeilijke tijden in en na beide wereldoorlogen bleef het familiebedrijf tot begin jaren negentig van de vorige eeuw bestaan toen het werd verkocht omdat geen opvolging meer aanwezig was. Het merk SALA met het rode 'zegel'-logo verdween enkele jaren later in 1994 definitief van de markt.

Maar bij het uitbrengen van het spel SALA was dat logo nog niet in gebruik, waardoor we weten dat de uitgave van SALA dus vóór 1908 heeft plaatsgevonden toen het oude logo nog in gebruik was. De overeenkomsten tussen beide spelen zijn opmerkelijk: zelfde soort doos, zelfde spelregels, en bij beide spellen speelstukken met een relatie tot het heelal. Toch zijn er verschillen, die natuurlijk noodzakelijk waren om enigszins de rechten van de uitgever van SALTA te omzeilen. SALTA speelt zich af op het 10x10 dambord en SALA op het 8x8 schaakbord, en daar waar bij SALTA zonnen, manen en sterren de speelstukken zijn (3x5 per soort), heeft SALA gebruik gemaakt van de 12 tekens van de Dierenriem in 2 kleuren.

In 1899 werd het spel op de markt gebracht. De spelers moeten op de zwarte velden van een dambord hun 15 stenen naar de overkant lopen en/of springen, maar dan wel naar exact dezelfde opstelling als ze in begonnen. Een internationale succes werd bereikt door middel van een voor die tijd omvangrijke reclamecampagne bij de introductie. Niet alleen werden beroemdheden als schaker Emanuel Lasker en de actrice Sarah Bernhardt met het spel verbonden, maar het won ook een gouden medaille op de Parijse Wereldtentoonstelling (waarbij de uitvoering met een mahoniehouten bord en gouden speelstukken bezet met 5.000 diamanten misschien ook wel een rol gespeeld heeft). SALTA-clubs en -toernooien (in Monaco b.v. was de hoofdprijs sfr. 20.000) verzezen als paddenstoelen uit de grond, maar WW-I betekende min of meer het einde want na deze oorlog verdween het spel langzamerhand in de vergetelheid.

Terug naar de Toekomst

Maar succes vraagt al snel om navolging en ook een eeuw geleden was het niet anders.

Op Nederlandse bodem

Opmerkelijk is dat SALA hun spel ook op de Nederlandse markt heeft uitgebracht. Er zijn twee versies bekend: met dezelfde plaat op de voorkant maar andere tekst. Erg veel heeft SALA in Nederland echter niet betekend. Het spel is uiterst zeldzaam, anders dan SALTA dat nog wel eens aangetroffen wordt in de diverse (toenmalige) uitvoeringen van duur tot goedkoop. Een bijzondere uitwerking van SALTA heeft ook nog een directe relatie met Nederland. Van het spel werd ook een puzzel-versie uitgegeven: opgaven verschenen met een beginstand, waarna met zo weinig mogelijk verplaatsingen de positie op de bovenste velden moest worden bereikt. Kennelijk was dit een goed product om als reclamemiddel te worden gebruikt. In de begin jaren twintig van de vorige eeuw werd het b.v. door een firma uit Utrecht benut om haar thee te promoten.

Jack Botermans heeft een foto van dit spel – dat afkomstig is uit mijn collectie – zonder bronvermelding opgenomen in zijn boek "The BOOK of GAMES". Ik wil dat gaarne anders doen en Rudolf Rühle (ESG), Erwin Glonnegger (Das Spiele-Buch) en natuurlijk Rob van Linden van de website HONGS (<http://hong.vlinden.com/>) bedanken voor de geleverde info en plaatjes.

Tekst FRED HORN